

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. שמע מינה סתמא נמי כהן חסר הן יתר דמי שמע מינה.....1
- ב. ליפות כחו של מוכר ... ליפות כחו של לוקח ... דהוה יקירא מעיקרא וזל ... דהוה זולא מעיקרא ויקרא לה השתא.....2
- ג. ט' קבין שאמרו ואפי' בבקעה גדולה ורב נחמן אמר נותן שבעת קבין ומחצה לכל כור וכוור ואי איכא מילתא יתירא (דהוי) לתשעת קבין הדרי.....3
- ד. שדה ונעשית גנה גנה ונעשית שדה מאי תיקו.....4
- ה. אם היה סמוך לשדהו אפי' כל שהוא מחזיר לו קרקע.....5
- ו. בור מהו שתפסיק אמת המים מהו שתפסיק דרך הרבים מהו שתפסיק ריבבא דדיקלא מהו שתפסיק תיקו.....5
- ז. לא את המותר בלבד מחזיר לו אלא את כל הרבעין כולן.....6

דף קד.

א. שמע מינה סתמא נמי כהן חסר הן יתר דמי שמע מינה

כבר התבאר לעיל דף קג: שאמר לו בית כור¹ עפר אני מוכר לך בין חסר ובין יתר, אם יש שם חסר או יתר אחד מכ"ד לכל סאה², הרי זה מחילה.

ואם אמר לו³ בית כור עפר, זה⁴, אני מוכר לך, אפילו אינו עומד בתוכו כיון שאמר זה הוי כמו שפירש ואמר הן חסר הן יתר, ואם פיתת מהמדה אחד

¹ שו"ע ונו"כ שם ח

² לפי השבון רובע הקב לסאה, נמצא לכל כור ז' ומחצה קבין, שבכור יש ל' סאין ובסאה יש ששה קבין, ובכל קב ד' רבעים.

³ שו"ע ונו"כ שם

⁴ המחבר לא כתב תיבת "זה", דהוא העתיק לשון הרמב"ם [פכ"ח ממכירה ה"ו] והרמב"ם העתיק לשון הגמרא ואיבעיא דאיפשטא הוא בגמרא דבאומר בית כור סתם ולא הזכיר מדה בחבל ולא הן חסר הן יתר, דדינו כאילו א"ל הן חסר הן יתר ועד רובע לבית סאה הוה מחילה, רק שהתוס' [שם ד"ה אלא לאו] והרא"ש [שם פ"ז ס"י א'] הקשו אזה, ומפרשים דהגמרא מיירי בדעומד בתוכו וכמו שכתבו הטור ומור"ם בסעיף ו', והר"י הלוי [שם ק"ג ע"ב ד"ה איבעיא] מפרש הגמרא דמיירי בא"ל בית כור עפר זה אני מוכר לך, ושניהן אמת לדינא, דגם כשאומר לו בפירוש בית כור "זה" אף על פי שלא עמד בתוכו לא על חנם א"ל "זה", משו"ה ה"ל כאילו אמר הן חסר הן יתר. סמ"ע שם כח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

מכ"ד שהוא רובע לכל סאה⁵ או הותיר רובע לכל סאה הגיעו, דדבר מועט כזה הוי מחילה כמו גבי בית כור סתם כשעומד בתוכו.

יש אומרים⁶ שאם אמר סתם בית כור עפר אני מוכר לך, ולא הזכיר מדה בחבל ולמרות שלא הזכיר בין חסר ובין יתר ולא אמר "זה". דינו כאומר הן חסר הן יתר, ויש אומרים⁷ דוקא כשאמר בית כור עפר זה אני מוכר לך, או שעומד בתוך השדה שמוכר לו⁸.

ב. ליפות כחו של מוכר ... ליפות כחו של לוקח ... דהוה

יקרא מעיקרא וזל ... דהוה זולא מעיקרא ויקרא לה

השתא

לעיל דף קג: התבאר שמה הוא⁹ מחזיר לו, רואין אם לא הגיע התוספות לט' קבין שהוא שיעור שדה, כגון שמכר לו ל"ד סאין והיה התוספת ל"ה רבעים¹⁰, והרי יש כאן יותר מרובע לסאה¹¹, אז תלוי ברצון המוכר, אם ירצה המוכר צריך הלוקח לחזור לו קרקע, ואם ירצה צריך ליתן לו מעות ליפות כח המוכר. שכיון שאין בו שיעור שדה למה הוא לו.

ומה שצריך¹² להחזיר לו מעות, תקנת חז"ל הוא משום שבזה ייפו חז"ל כח המוכר כדי שלא יפסיד קרקע שאינו ראויה לו לשדה, אבל בזו ייפו גם כן הלוקח, שאם ירצה המוכר למכור התוספות ושיתן לו הלוקח מעות ונשתנה

⁵ אחד מכ"ד מהסאה, שהסאה ו' קבין וכל קב תחלוק לרבעין תמצא בסאה כ"ד רבעין. סמ"ע שם כמ

⁶ שו"ע ונו"כ שם כמשמעות לשון הרמב"ם שאף בלא אמר זה הוי כהן חסר והן יתר.

⁷ רמ"א שם שהוסף תיבת זה בלשון השו"ע, כדעת הר"י הלוי מינאש

⁸ רמ"א שם סעיף ו, כדעת הר"ש והרא"ש כמבואר בסמ"ע שם.

⁹ שו"ע ונו"כ שם ט

¹⁰ ועדיין אינו שיעור שדה עד שיהא התוספת ל"ו רבעין דהוא ט' קבין. סמ"ע לד

¹¹ וכתב רשב"ם [ב"ב ק"ג ע"ב ד"ה יעשה] דלא מפלגינן בין פחות מטי' קבין לטי' קבין אלא ביתר מכאן, אבל אם פחות מטי' מרובע לבית סאה לעולם ינכה לו מהדמים, דכיון דליכא בהאי שדה טפי ליכא לחיוביה למיהב ליה משדה אחר, ונראה דה"ה נמי אם המוכר רוצה ליתן לו משדה אחר שיכול הלוקח לומר מה אעשה בשדה קמנה כזו בפני עצמה, וצריך לנכות לו מהדמים, עכ"ל הטור. סמ"ע שם לד

¹² שו"ע ונו"כ שם יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

השער בין שעת המכירה לשעת חזרה צריך ליתנו לו כשער הזול, לא שנא היה ביוקר בשעת מכירה והזול בשעת חזרה, לא שנא היה בזול בשעת מכירה והוקר בשעת חזרה, לעולם אין נותן לו הלוקח מעות אלא כשער הזול.

ג. ט' קבין שאמרו ואפי' בבקעה גדולה ורב נחמן אמר נותן שבעת קבין ומחצה לכל כור וכור ואי איכא מילתא יתירא (דהוי) לתשעת קבין הדרי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

היתה התוספת¹³ יתירה על ט' קבין¹⁴, נותנים רובע לכל סאה וסאה¹⁵, והנשאר יתר על הרבעים, אם יש בו ט' קבין, נותן כל הרבעים כולם עם היתר מהקרקע, ונותנו לו כשעה שלקחה ממנו. אם יש בתוספת ט' קבין והוא מכר לו פחות מששה ושלשים סאין והרי יש גם כן כאן יותר מרובע לסאה, אז צריך המוכר לקבל התוספת בקרקע אפילו אינה סמוכה לשדותיו, שהרי הוא שיעור שדה בפני עצמו.

דף קד:

ד. שדה ונעשית גנה ונעשית שדה מאי תיקו

¹³ שו"ע ונו"כ שם י

¹⁴ וכאן אקצר ואכתוב כלל כונת הרמב"ם, והוא זה, דס"ל להלכה בזה ג"כ כהטור דרובע לבית סאה ניתן למחילה באומר הן חסיר והן יתיר וטפי לא, ושאם הוא יתר מרובע לבית סאה צריכין להחזיר גם הרבעין עצמן ושיד המוכר בו על העליונה, בכל זה ס"ל להרמב"ם כהטור וכו"ש, אלא שמחולק עמהן באם הוא יותר מרובע קב לבית סאה והגיע היתרון עם הרבעין לט' קבין, דלר"ש והטור אין בזה יד המוכר על העליונה, אלא אם ירצה הלוקח מחזיר לו הקרקע בעינו בעל כרחו דמוכר, והרמב"ם ס"ל דגם בכה"ג יד המוכר על העליונה, אא"כ היה יתרון כ"כ שאחר שנתת לכל בית סאה רובע ישאר בהיתר עוד ט' קבין, ובוה דוקא אמרו שמחזיר לו הקרקע בעינו בעל כרחו ומטעם שאכתוב בסמוך. ואפילו כשהיתרון כ"כ הרבה ס"ל דעדיין יד הלוקח אינה על העליונה עכ"פ, דאם היתה הקרקע מתחילה בשעת הקניה ביוקר ועכשיו בשעת החזרה עומדת בזול, אין ביד הלוקח רשות להחזיר לו היתרון בקרקע בעינו, אלא צריך ליתן בעדה כ"כ דמים כמו שהיתה שוה בשעת הקנין, או מחזיר לו קרקע בשער הזול כשיעור אותן דמים שהיו שוים היתרונות בשעת הקנין, דא"ל המוכר ברשותך ובמולך עמדו בזול הקרקעות, ואם היה בהיפוך שהיו בזול בשעת הקנין ועכשיו בשעת חזרה נתיקרו, אמרינן אדרבה דברשות מוכר נתיקרו דהיתרונות לא נמכרו לו מעולם. נמצא כלל דבריו דלעולם יד המוכר על העליונה, זולת אם הקרקעות במקח הראשון דאז צריך לקבל הקרקע, ודוקא כשהיו בהיתרונות כ"כ שהיה יתרון ט' קבין נוסף על הרבעין של כל סאה וסאה, וכל זה כתב ע"פ משמעות הסוגיא כמו שכתבתי בדרישה. ובאמת לא מצאתי מעם נכון לדבריו, גם המגיד משנה ומור"ם ז"ל תמהו בזה עליו, דכיון דעכ"פ נשאר ט' קבין והוא ראוי לשיעור שדה וראוי להמוכר, למה יהיה ידו על העליונה לכופ להלוקח ליתן לו דמים בעדו. ויש לדחוק ולישב זה ולומר דה"ט כיון דהרבעין לבית סאה ניתנו למחילה, משו"ה אף כשיש יתרון עליהם עד שבין כולם הוא ט' קבין, מ"מ אינו כדאי להיות להן דין חזרת קרקע בעל כרחו של המוכר, דיאמר לו המוכר אילו לא היה היתרון היה תופס בהן הלוקח בהרבעין בחנם באמרו שהן בכלל מקח שקנה, עכשיו שיש יתרון יתנם לי בע"כ, גם אני אומר שהן בכלל הקנין לענין זה שאינו יכול להכריחני ליקחם (מידים) [מידו] בעינו, אלא ישלם לי דמיהן כמו ששילם לי גוף השדה, עד שיהיה נוסף על כל הרבעין ט' קבין דאז ה"ל כאילו יש לו שדה סמוכה אצלו, וק"ל. אלו הן כלל דברי הרמב"ם, ועפ"ז יתבארו לך פרטי דברי המחבר שהן הן הדברים אות באות כמ"ש הרמב"ם:

¹⁵ אינו ר"ל דהרבעין ישארו ללוקח, אלא כלומר נותנין ומחשבינן ורואין אם לאחר שיחלוק מהיתרון רובע לכל בית סאה ישאר עוד ט' קבין, אז יש כח ביד הלוקח להחזיר להמוכר הכל יחד בקרקע בעינו וא"צ ליתן לו בעדו דמים:

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

היה שדה¹⁶ בשעת מכירה והיה במותר מעט יותר משני רבעים לשני סאין ונמצא שהוא בדין עשיית השבון, שיד המוכר על העליונה ליתן לו דמים אם ירצה, ונעשית גינה ביד לוקח שעלה בה מעין שראוי לקבוע בה זרעים שצריכים מים הרבה¹⁷ והרי הוא קם בדין חזרת קרקע. או שהיתה גינה בשעת מכירה ונעשית שדה ונתיבש המעין ויצא מדין גינה לדין ליתן לו דמים להמוכר, מיבעיא בנמרא אי בתר שעת לקיחה אזלינן או בתר חזרה, ולא איפשיטא ולקולא ומחזיר למוכר¹⁸ מה שירצה.

ה. אם היה סמוך לשדהו אפי' כל שהוא מחזיר לו קרקע

מה שהתבאר לעיל שכשהוא¹⁹ מחזיר לו, אם לא הגיע התוספות לט' קבין שהוא שיעור שדה, תלוי ברצון המוכר, אם ירצה המוכר צריך הלוקח לחזור לו קרקע, ואם ירצה צריך ליתן לו מעות ליפות כח המוכר. חז"ל הוא משום שבזה ייפו חז"ל כח המוכר כדי שלא יפסיד קרקע שאינו ראוי לו לשדה, אם היתה התוספת סמוכה לשדה אחרת של מוכר מחזיר לו אותה תוספת קרקע, שהרי יכול לסמוך אותה לשאר שדותיו ואינו מפסיד כלום.

ו. בור מהו שתפסיק אמת המים מהו שתפסיק דרך הרבים

מהו שתפסיק ריכבא דדיקלא מהו שתפסיק תיקו

כשם שהתבאר במסכת ב"מ דף קח: לענין דין בר מצרא שאם היה מפסיק²⁰ בין שדהו לשדה הנמכרת מקום שאינו ראוי לזריעה²¹, אם יכולים להכניס

¹⁶ שו"ע ונו"כ שם יג

¹⁷ סמ"ע לט

¹⁸ דר"ל דהלוקח מיקרי בדין זה מוחזק ומחזיר להמוכר מה שירצה, דהא שניהן נתרצו בהמקח, אלא שיש כאן ספיקא דדינא אי אזלינן בתר קנין או בתר השתא עת החזרה. שם

¹⁹ שו"ע ונו"כ שם ט

²⁰ שו"ע ונו"כ קעה כז

²¹ גון רכב של דקלים או קנים הגדלים בביצה, או בנין גבוה וחזק, וכתב הסמ"ע לאפוקי אם היה ביניהם גומא ושחת שיכול למלאותן עפר ולצרפן יחד, ולא מצאתי עד כמה חשיב הפסק שלא יוכל לבטל ההפסק, והרי גם בנין חזק יכול להרוס, וגם רכב דקלים יכול לעקור, ואפשר דכל שיכול בקלות לעשות השדות אחד מיקרי מצרן, ובכל הני דחשיב אינו יכול לבטלן בקלות, וצ"ע. פתחי חושן שם הערה כד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

עכ"פ תלם אחד לערב זריעת ב' השדות הרי זה מצרין. כך גם כאן²² אם מפסיק בין שדה לשדה הנמכרת מקום שאינו ראוי לזריעה, אינו נחשב כשדה הסמוכה ויד המוכר על העליונה כנזכר ואם יכולים להכניס עכ"פ תלם אחד לערב זריעת ב' השדות הרי זה שדה סמוכה ומחזיר לו אותה תוספת קרקע כנזכר. וי"א²³ שדינו בדלעיל דף פג: לגבי מוכר שדה שאם מכר שלשה²⁴ אילנות לא קנה מספק קרקע כשמפסיק ביניהם בור או אמת המים, או רכב דקלים או רשות הרבים ביניהם, כך גם ספק אם נחשבים אלו להפסק לומר שאין זו תוספת הסמוכה לשדה ודינו קולא לנתבע.

ז. לא את המותר בלבד מחזיר לו אלא את כל הרבעין כולו

אם יש²⁵ בתוספת יותר מט' קבין נותנין²⁶ ומחשבין ורואין אם לאחר שיחלוק מהיתרון רובע לכל בית סאה ישאר עוד ט' קבין, אז יש כח ביד הלוקח להחזיר להמוכר הכל יחד בקרקע בעינו וא"צ ליתן לו בעדו דמים²⁷ ונותנו לו כשעה שלקחה ממנו.

²² חבל יוסף שעל אף שהשמיטו הפוסקים בעיא דש"ם כאן ונראה לעניות דעתי דסבירא ליה דהני בעיא איפשטא לעיל [ב"מ ק"ח ע"ב] גבי דיני דבר מצרא, דאמר התם אפסיק משונתא או ריכבא דדיקלא, אם יכולין להכניס בה תלם אחד על פני כולה אית בה דינא דבר מצרא, והובא לעיל סימן קע"ה [סכ"ז], והכי נמי כאן בכהאי גוונא השוכים שדה אחת, וזה שכתב כאן שהרי סומך אותה לשדהו, דהיינו כדין דהתם, וזה ברור. ובעיא דג' אילנות [ב"ב פ"ג ע"ב] דלעיל סימן רט"ז [ס"ז] יש לחלק, ודו"ק.

²³ כן משמע מהראשונים בסוגיא שכתבו שעלה בתיקו וז"ל המאירי היה מפסיק ביניהם בור או אמת המים או רשות הרבים או רצועות אילנות הרי זה ספק אם הוא נקרא סמוך לשדהו אם לאו ודנין בו קולא לנתבע.

²⁴ שו"ע ונו"כ רמז ז

²⁵ שו"ע ונו"כ ריה י

²⁶ סמ"ע שם לו

²⁷ עיין בסמ"ע שם לה ובביאור הגר"א יש בביאור דין זה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

